

הפקת נפט מפצלי שמן בשפלת יהודה

עמדת החברה להגנת הטבע

חבל עדולם ושכנו מדרום חבל לכיש, המשתרעים בשפלת יהודה הגבוהה, למרגלות הרי יהודה והרי חברון - מאופיינים במרחבים פתוחים רצופים מהיפים ביותר בישראל. למרחבי חבל עדולם יש חשיבות אקולוגית עצומה והם עתירי אתרים ארכיאולוגיים המספרים את תולדות עם ישראל ואת סיפור ההתיישבות החקלאית מאז ימי התנ"ך.

מרחב ביוספרי יוצא דופן ובלתי מופר מרחב זה גם היה עד לא מכבר מהמרחבים השמורים ביותר בארץ, שלא הופרו בעקבות פיתוח מסיבי. רציפותו ושימורו, לצד איכותיו הנופיות, הטבעיות-אקולוגיות וההיסטוריות-ארכיאולוגיות יוצאות הדופן, הוכרו במסגרת תכניות מתאר סטטוטוריות כתמ"א 35, תמ"מ 1/30, ותוכניות קק"ל לפארק בריטניה ופארק מערות עדולם, כמו גם במסגרת תוכנית אב למרחב ביוספרי בשפלת יהודה. תכניות אלו קבעו חלקים ניכרים מהמרחב לשימור קפדני ולפיתוח זהיר ובר קיימא. למכלול ערכים אלה יש חשיבות החורגת מהקשרם הגיאוגרפי המידי בהיותם חלק מ"מסדרון אקולוגי" ייחודי ונוף תרבות הראוי ומיועד להכרה כ"מורשת עולמית" על ידי אונסק"ו.

מרחב זה, שהוא כפרי וחקלאי בעיקרו, מהווה כיום מוקד לפעילות מתרחבת והולכת של נופש, טיילות ותיירות מסוגים שונים, כולל תיירות-חקלאית מתפתחת, עם דגש גובר והולך על הפיכת התיירות וערכי המקום למרכיב חשוב בכלכלת תושבי האזור.

הפיתוי והסכנה שבפצלי השמן במרחב הבלתי מופר נמצא אחד מהמרבצים התת-קרקעיים הגדולים ביותר בארץ של פצלי שמן – שכבת סלע עתירה בחומר אורגני ממנו ניתן להפיק נפט. בשנים האחרונות קיימה חברת IEI קידוחי ניסיון בחבלי עדולם ולכיש, לבדיקת השכבות של פצלי שמן ואיכותם להפקה של נפט. כמו כן מבקשת החברה להקים בזמן הקרוב גם מתקן המיועד להפקה ניסיונית (פיילוט) של נפט משכבת הפצלים.

מי שומר על היזמים? החברה היא חברה פרטית, שקיבלה זיכיון ממשד האנרגיה והמים מתוקף חוק הנפט, לחיפוש פצלי שמן בשטח נרחב בשפלת יהודה. שטח הזיכיון כולל בתוכו את רוב שטחו של המרחב הפתוח והייחודי, הטעון שימור, כפי שתואר לעיל. מתוקף הרישיון, ובמידה ובעקבות תוצאות קידוח החיפוש וממצאי הבדיקה הגיאולוגית תוכרז במקום "תגלית", תהיה החברה זכאית לקבל חזקה בשטח המדובר, לצורך הפקה מסחרית של נפט מפצלי שמן. הזיכיון לחיפוש ניתן לחברת IEI ממשד האנרגיה מבלי שהמשרד להגנת הסביבה היה שותף בדיון מקדים בין-משרדי לגבי הפרויקט והשלכותיו הסביבתיות האפשריות.

הניסוי שנכשל בארה"ב מנסה לחדור לישראל השיטה המוצעת להפקת נפט היא IN SITU – חימום השכבות בתת הקרקע לטמפרטורות גבוהות במשך תקופה ארוכה, לשם הפיכת המוצק לנוזל ולגז ברי מיצוי. שיטה זו נמצאת בניסוי במקומות מעטים בעולם, בעיקר בארה"ב, ולא מיושמת במקום כלשהו למטרות הפקה מסחרית של נפט. בארה"ב, רגולציה מחמירה, חשש מהשלכות סביבתיות ובריאותיות וכן כשלים טכנולוגיים וכישלונות כלכליים, עכבו ועצרו חלק מניסיונות כאלה.

קידוח קטן שיביא בעקבותיו נזק חסר תקדים למרות שלשיטה המדוברת יש לכאורה "טביעת כף רגל" קטנה בהרבה על פני השטח מכריה פתוחה, שכן היא מסתמכת על קידוחים במקום על חיפוש וחציבה של שטחים נרחבים, (בתמונה בעמוד הבא) יישומה בהפקה מסחרית ופיתוח התשתיות הנרחבות הנדרשות לכך (שאת היקפן ומשמעותן מנסה IEI לטשטש), ישנו כליל את הנוף הטבעי והחקלאי ויסכנו את בריאות הציבור באזור כולו.

סיכון בריאותי לתושבים ולמבקרים בנוסף,

נראה כי השפעותיה הסביבתיות והבריאותיות של השיטה בתחומים שונים לא נבחנו דיין באותן ארצות בהן היא נמצאת בניסיון. ככל שנבחנו בחלק מהמקומות, התוצאות מצביעות על פוטנציאל לנזקים סביבתיים חמורים, נוספים על הפגיעה הנופית, וקשים ובלתי הפיכים בחלקם, אם תיושם שיטה זו בשטח הזיכיון, באופן מסחרי ובהיקף נרחב.

סכנת זיהום לאקוויפר ההר וזיהום אויר

הפגיעה צפויה, בין היתר, באיכות האוויר, באופן ישיר כתוצאה מפליטת גזים רעילים ומסוכנים – תוצרי לוואי של חימום תת הקרקע - ובאופן עקיף ממתקנים לייצור האנרגיה הנדרשת לחימום; בסכנה לזיהום מי התהום באקוויפר ההר, הנמצא בשכבות עמוקות יותר משכבת הפצלים וחיבותו למשק המים בישראל גדולה ביותר; בהרס ערכי טבע, פגיעה בחקלאות ופגיעה באיכות החיים ובבריאות של תושבי האזור ושל המטיילים הרבים הפוקדים אותו, כתוצאה מהפיכתו של מרחב חקלאי פתוח ומשגשג למרכז אינטנסיבי של הפקת נפט ותעשיות פטרוכימיות מזהמות.

עמדת החברה להגנת הטבע

אנו מתנגדים לקידומו של מיזם פצלי השמן – מקור אנרגיה נחות ומזהם - בשפלת יהודה, **בהיעדרה של מדיניות אנרגיה לאומית כוללת**, המתבססת על בחינת כל מקורות האנרגיה העומדים לרשות מדינת ישראל בהווה ובעתיד, כולל מקורות אנרגיה נקיה, על עידוד מהלכי חיסכון באנרגיה ועל תעדוף השימוש במקורות השונים על פי אינטרסים לאומיים של כלכלה וסביבה.

אנו מתנגדים להמשך קידומו של המיזם **מתוקף חוק הנפט הארכאי והדרקוני**, הנותן בידי חברה פרטית זיכיון המייצר מסלול ישיר, כמעט חסר בלמים, בדרך להפקה מסחרית של נפט מפצלי השמן. זאת, ללא דיון אמיתי במחיר החברתי והסביבתי של הפקת נפט מפצלים ונחיצותה, במיוחד לאור הגילויים החדשים של שדות גז טבעי.

אנו מתנגדים לעובדה שמדיניות האנרגיה של ישראל נקבעת למעשה על ידי אינטרסים פרטיים וראייה קצרת טווח של בעלי הון ויוצרת העדפה למקורות אנרגיה מזהמים בניגוד למחויבויותיה הבינלאומיות של המדינה וזאת ללא כל דיון ציבורי

אנו רואים בחומרה את העובדה כי קידוח הניסיון (פיילוט) המוצע, אינו מדמה באמת את תנאי ההפקה המסחרית ולא ייתן מושג על היקף השפעותיה הסביבתיות וחומרתן. בנוסף, אין שום קריטריונים להצלחת הפיילוט וקביעת "תגלית", מלבד מבחן הכלכליות ליזמים, בעוד **מידע גיאולוגי וכימי** שנאסף בקידוחי איתור ובבדיקות מעבדה של פצלי השמן **מוגדר כ"סוד מסחרי" ואינו זמין לציבור** ולבחינת גורמים מקצועיים בלתי תלויים.

אנו מתנגדים בתוקף להפיכתו של אחד מחבלי ארץ ישראל הרגישים והמיוחדים ביותר מבחינה סביבתית, לאתר ניסויים ולמרכז תעשייתי נפט מזהמת, בטכנולוגיה שהשפעותיה הסביבתיות אינן ידועות דיין, ובהליך שאינו מבטיח לציבור שקיפות, יידוע והבטחת מעורבותו ויכולתו להשפיע על המתרחש באופן משמעותי.